

Bespreeknota sport- en beweegbeleid

Aan:	Commissie
Van:	College van B&W
Onderwerp:	Bespreeknota sport- en beweegbeleid.
Portefeuillehouder:	Carla Kreuk-Wildeman
Datum collegebesluit:	7 september 2021
Zaak/documentnummer:	243787
Geheim:	Nee

Vraag:

Wat wilt u het college meegeven voor de verdere uitwerking van het sport- en beweegbeleid via de onderstaande punten:

- Visie op sport en bewegen;
- Keuzerichtingen;
- Eventuele andere relevante zaken.

Context / achtergrondinformatie:

Inleiding

De gemeente Tiel werkt aan nieuw sport- en beweegbeleid. Het meest recente beleid had betrekking op de periode 2006 tot en met 2015 en is daarmee gedateerd. Dit heeft geleid tot een belofte aan de raad om nieuw beleid te gaan schijven. Deze bespreeknotitie is een opmaat naar het opstellen van het nieuwe sport- en beweegbeleid van de gemeente Tiel.

Wanneer er in deze bespreeknotitie wordt gesproken over 'sporten', dan wordt hiermee 'sporten en bewegen' bedoeld.

Waarom (nieuw) sport- en beweegbeleid?

Sport en bewegen hebben een steeds belangrijkere en grotere rol in ons leven. Zo ook in Tiel: in 2020 sportte 42% van de bevolking van de gemeente minimaal één keer per week (GGD'en, CBS en RIVM, 2021). Mensen hebben verschillende motieven om te sporten en bewegen. De een sport om het plezier dat het met zich mee brengt (sport als doel), de ander om de positieve effecten van sport en bewegen (sport als middel). Het gaat in laatstgenoemd geval bijvoorbeeld om het verbeteren van de fysieke en mentale gezondheid, de algehele vitaliteit, weerbaarheid, sociale cohesie, persoonlijke ontwikkeling en ontspanning.

Onderzoek uit 2019 laat zien dat sport een grote bijdrage levert aan het verhogen van de vitaliteit van inwoners, wat ook financieel uitgedrukt kan worden. Zo zijn de maatschappelijke opbrengsten van sport volgens onderzoek door het Mulier Instituut en Rebel 2,51 keer zo hoog als de kosten. Hoe meer mensen aan de beweegrichtlijnen voldoen, hoe hoger dit rendement wordt.

Er is lokaal veel energie aanwezig om aan de slag te gaan met sport en bewegen. In 2018 werd dit onderschreven door de raadsopdracht om met grote inzet van de betrokkenen aan de slag te gaan met Tiel beweegt. Ook het Lokaal Sportakkoord uit 2019 en het preventieakkoord uit 2021 zijn een voorbeeld waarbij veel lokale partners zijn aangesloten. Dit betreffen zowel sportverenigingen als de ondernemerscoöperatie en aan zorg gerelateerde partners.

In 2019 is de 'Toekomstvisie Tiel' opgesteld. In dit document wordt ingegaan op de elementen

die Tiel bijzonder maken en de uitdagingen die daarbij horen. Op basis van analyses, trends, ontwikkelingen en opinies van betrokken partijen is een beeld over Tiel gevormd. Uit deze basis zijn drie hoofdkeuzes gemaakt wat betreft beleid:

- Gericht investeren in kwaliteit openbare ruimte en een aantrekkelijk centrum;
- Gezicht geven aan economische speerpunten 'logistiek en handel' en 'toerisme, recreatie en vrije tijd';
- Creëren van een betrokken, activerende en nuchtere aanpak binnen het sociaal domein.

Binnen deze drie beleidskeuzes is sport en bewegen ook een factor.

Sport- en beweegbeleid is onlosmakelijk verbonden met andere beleidsterreinen en de ambities die daar gesteld worden. Denk hierbij aan:

- Duurzaamheid: duurzaam onderhoud van sportvoorzieningen, verduurzaming van gebouwen en voorzieningen, sportvoorzieningen als kans om de omgeving te verduurzamen middels slimme oplossingen zoals zonnepanelen en waterbergingen;
- Economie: de kosten van de zorg beperken middels het stimuleren van een gezonde leefstijl, sport als city marketing, sport en bewegen als middel voor vitalere werknemers;
- Vitaliteit & gezondheid: sport en bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl, preventie van gezondheidsproblemen, multidisciplinaire aanpak van gezondheidsvraagstukken;
- Inclusie, armoede en laaggeletterdheid: sportvoorzieningen voor iedereen toegankelijk, zinvol tijdverdrijf, sociale cohesie door middel van sport;
- Onderwijs: lichamelijke opvoeding, spelen, motorische ontwikkeling, kennismaking met diverse mogelijkheden binnen sport;
- Openbare ruimte: aantrekkelijke en uitnodigende openbare ruimte, aansporen tot andere vormen van mobiliteit, de omgevingswet en daaruit voortkomende omgevingsvisie waarin gezondheid een verplicht thema is.

Waarom nu nieuw sportbeleid?

Een actueel sport- en beweegbeleid leidt tot het beter benutten van samenwerking met andere beleidsterreinen en daarmee relevante ambities binnen de gemeente. Ook schept het duidelijkheid in de samenwerking tussen de gemeente en de verenigingen. Duidelijkheid over rollen en taken is de basis voor een succesvolle samenwerking. Vanwege wisselingen in de organisatie en de coronapandemie, kon niet eerder gestart worden met het opstellen van sport- en beweegbeleid. Vanuit het Tielse sport- en preventieakkoord is er veel energie onder de diverse partners om stappen te zetten. Gericht sport- en beweegbeleid is de benodigde schakel om sporten, bewegen en een gezonde leefstijl te stimuleren.

Proces bespreeknotitie

Vanuit een gedragen proces met intern betrokkenen en ook consultatie van de Federatie Tielse Sport (FTS) komen we tot geactualiseerd beleid. Dit beleid stelt nieuw te formuleren ambities en doelen en geeft richting aan de wijze waarop we deze realiseren. Trends en ontwikkelingen binnen het werkveld en actuele vraagstukken binnen de gemeente zoals genoemd in deze notitie bepalen de kaders van het beleid.

Huidige situatie

De afgelopen jaren zijn er positieve stappen gezet waar het gaat over sporten en bewegen binnen de gemeente. Met de site Tielbeweegt.nl is een platform opgericht om sportaanbieders op een laagdrempelige manier het sportaanbod en sportactiviteiten overzichtelijk te presenteren aan de inwoners en bezoekers van Tiel. Begin 2021 heeft het nieuwe zwembad Waalslag de deuren geopend en is de gemeente in 2021 aangehaakt bij het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Hierdoor wordt de drempel om te sporten voor volwassenen die leven rond het bestaansminimum verlaagd. In 2019/2020 is met verschillende partijen een Lokaal Sportakkoord gesloten. De samenwerking met de

Federatie Tielse Sportverenigingen (FTS) en de verenigingen is verbeterd. In de afgelopen coronatijd is deze band geïntensiveerd. De FTS en de sportaanbieders worden meer betrokken bij diverse processen (subsidieverordening en aanbesteding binnensport). De coronacrisis heeft laten zien dat de verenigingen creatief zijn in het organiseren van de sport. De sportverenigingen hebben veerkracht getoond door er in de crisis, binnen de mogelijkheden, het beste van te maken. Hierdoor zijn ze de lastige periode doorgekomen. Daar verdienen ze complimenten voor.

Toelichting sport- en beweegrichtlijnen

Er worden verschillende aspecten onderscheiden bij het monitoren van sport- en beweeggedrag, hieronder worden deze kort toegelicht:

- Beweegrichtlijnen:
 - o Kinderen van 4 t/m 17 jaar dienen 7 dagen per week 1 uur per dag matig intensief te bewegen en 3 dagen per week spier- en bot versterkende activiteiten te doen.
 - o Volwassenen van 18 jaar en ouder dienen 2,5 uur per week matig intensief te bewegen, 2 keer per week spier- en botversterkende activiteiten te doen en voor ouderen geldt daarnaast dat balansoefeningen uitgevoerd moeten worden.
- Wekelijks sporten: op basis van een gestandaardiseerde lijst met sporten (uit de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek, RSO) kan worden aangegeven hoeveel dagen in de week mensen één of meer sporten beoefenen.

Indicator	2016 - Tiel	2020 - Tiel	2020 - landelijk
Beweegrichtlijnen	44%	45%	52%
Wekelijks sporten (min. 1 keer)	46%	42%	51%
BMI >25 (overgewicht)	53%	55%	49%
BMI >30 (obesitas)	16%	18%	15%
Lid bij een sportbond (aangesloten bij NOC*NSF in 2019)		21%	25%

De weergegeven cijfermatige situatie laat zien dat in Tiel veel winst te behalen is. De getoonde gegevens zeggen echter niet alles over de mate waarin sport- en beweegbeleid (in het verleden) succesvol is geweest. Sport- en beweegdeelname en de (ervaren) gezondheid zijn voor een deel namelijk te relateren aan sociaal demografische kenmerken als leeftijd, geslacht, inkomensniveau en opleidingsniveau, zonder daarin mee te nemen welke interventies zijn ingezet. Bij het opstellen van de doelstellingen van het sportbeleid speelt dit een rol. Kijkend naar de huidige situatie met betrekking tot sociaal demografisch kenmerken binnen de gemeente Tiel, valt een aantal gegevens op:

- In 2016 was 17% van de beroepsbevolking binnen de gemeente laaggeletterd, waar dit in Zaltbommel op 13% ligt en in Culemborg & Buren en Maasdriel op 12% (GGD, 2021);
- In 2019 was 35% van de inwoners van gemeente Tiel laagopgeleid, waar dit landelijk uit kwam op 28% (GGD, 2021);
- In 2018 behoorde 43% tot de laagste inkomensgroep, waar dit landelijk 40% is (GGD, 2021).

Visie op sport en bewegen

De gemeente Tiel wil dat haar inwoners, van jong tot oud, gezond en weerbaar zijn. Sport- & bewegen is een van de (preventieve) middelen die daaraan bijdraagt. Alle sport- en beweegmogelijkheden zijn hierbij relevant, van georganiseerd en in groepsverband tot ongeorganiseerd en individueel. Alle sportaanbieders hebben hierbij een belangrijke rol, waarbij de sportverenigingen aanvullend een bijzondere maatschappelijke functie hebben. Naast sport als doel, hebben verenigingen een toegevoegde waarde waar het gaat over sport als middel en een belangrijke maatschappelijke bijdrage te leveren. Het is van belang om in het oog te houden dat mensen diverse motieven en belemmeringen hebben om

te gaan sporten en bewegen, waarbij sportplezier een belangrijke factor is.

Ambities, doelstellingen en monitoring

Een stip aan de horizon als ambitieuze droom kan als stimulans werken en daarmee ook energie geven. Hierin kunnen sport als doel én sport als middel terugkomen.

De gemeente Tiel wil drempels wegnemen die sport- en beweegdeelname in de weg staan. Tevens wil de gemeente de maatschappelijke kracht van sport benutten binnen het sociaal domein. Hiermee kan een bijdrage geleverd worden aan het tegengaan van eenzaamheid, het (preventief) bevorderen van de gezondheid en weerbaarheid, in samenwerking met onder andere de huisarts en het aanpakken van jeugdproblematiek.

Keuzerichting: Gemeente Tiel blijft een stimulerende rol vervullen als het gaat om meer inwoners in beweging te krijgen en te houden.

Doelstellingen op de korte en middellange termijn zijn van belang om toe te werken naar concrete resultaten, en investeringen in tijd en geld goed te kunnen richten. Hierbij is het – gezien het inzicht dat de huidige cijfers geven – relevant om doelstellingen te formuleren op het vlak van sport- en beweegdeelname. Ook zijn doelstellingen met betrekking tot het faciliteren van sport, middels vitale sportaanbieders en voldoende goede sportvoorzieningen en het onderhoud daarvan, van belang. Het is hierbij belangrijk dat de doelstellingen haalbaar en ambitieus zijn en het juiste resultaat nastreven. Om dit te borgen stellen we in samenwerking met de Federatie Tielse Sport (FTS) doelstellingen op.

Monitoring van de stand van zaken is om meerdere redenen belangrijk. Op het moment dat doelstellingen worden geformuleerd, moet duidelijk zijn wat de ‘vertreksituatie’ is, in de vorm van een 0-meting. Dit zijn niet enkel cijfermatige onderbouwingen maar ook succesverhalen van goede voorbeelden. Voor de cijfermatige onderbouwing wordt ook gekeken naar bestaande databronnen zoals de GGD en waarstaatjegemeente.nl. Alleen wanneer de 0-meting inzichtelijk is en de meting herhaald kan worden, kan goed zicht behouden worden op de voortgang. Hieruit komt vervolgens ook input op basis waarvan bijvoorbeeld activiteiten bijgestuurd kunnen worden.

Dilemma's

Achtereenvolgens worden verschillende dilemma's voorgelegd die voortkomen uit vraagstukken binnen de gemeente Tiel. De dilemma's worden uiteengezet en namens het college wordt de richting van het standpunt geschetst. Dit is gebaseerd op de lokale context gecombineerd met (landelijke) trends en ontwikkelingen.

Dilemma: Sport als doel versus sport als middel (binnen het sociaal domein)

Wanneer enkel 'sport als doel' wordt nagestreefd, waarbij sportdeelname en het plezier in de sport voorop staan, maakt het niet uit waar, wanneer er en eventueel met wie er wordt gesport. Het gaat er dan om dat er een aanbod is dat aansluit bij de vraag van de inwoners. Hierbij faciliteert de gemeente het sportaanbod.

Keuzerichting: We zien sport en bewegen als middel om bij te dragen aan een goede gezondheid van onze inwoners.

Op het moment dat sport als middel wordt ingezet draagt het bij aan doelstellingen binnen het sociaal domein. Om ervoor te zorgen dat meer inwoners gaan sporten moeten drempels worden verlaagd of weggenomen. Enkel op deze manier heeft de gemeente invloed op het verhogen van de sport- en beweegdeelname, maar dit vraagt wel een stimulerende rol van de gemeente richting sportaanbieders. Het gaat bijvoorbeeld om het opzetten van sportaanbod voor mensen met een beperking, het stimuleren van sportaanbieders om specifiek sportaanbod op te zetten of zich te richten op inwoners met overgewicht die (nog) niet

sporten. Dit zijn voorbeelden van de inzet van sport als preventief middel en de bijdrage van sport aan meerdere doelen binnen het sociaal domein. Om deze meerwaarde te kunnen creëren is inzet van buurtsportcoaches als professionals in en rond de wijk van groot belang. Zij zijn de ogen en oren voor de gemeente en andere partners en staan het meest direct in contact met inwoners, maar ook met bijvoorbeeld sportaanbieders en huisartsen. Hierdoor spelen ze een cruciale rol in het vinden van de balans tussen vraag en aanbod. De buurtsportcoach professionals leggen als een soort makelaar verbindingen tussen sport en andere beleidsterreinen doelstellingen binnen het sociaal domein. Denk hierbij aan doelstellingen of beleidsterreinen zoals gezondheid, eenzaamheid, jeugd, inclusie, onderwijs, WMO, GGZ en inburgering. Sport is hierbij een middel om doelstellingen binnen de genoemde beleidsterreinen te bereiken. Een belangrijke taak van buurtsportcoaches blijft ook het ondersteunen van de verenigingen door middel van verenigingsondersteuning, waarover de FTS tevreden is.

Dilemma: Aanbod centraal versus vraag centraal

Waar het gaat over het faciliteren van sportmogelijkheden, zijn accommodaties en voorzieningen een belangrijk thema. Veel geld gaat naar accommodaties. Het is dan ook van belang om goed na te gaan of de beweegvraag van de inwoners in balans is met de accommodatiecapaciteit. Op die manier worden de inwoners bediend en wordt het optimale gehaald uit de accommodaties.

Keuzerichting: We zetten de gemeentelijke sportaccommodaties efficiënt in, aansluitend op de sportbehoefte.

Om sportaccommodaties en -voorzieningen zo goed als mogelijk in te kunnen zetten op een manier die ook nog betaalbaar blijft, dient er zicht te zijn op de behoefte die er is en in hoeverre de (bestaande) capaciteit hierop aansluit. Dit vraagt om monitoring door de gemeente, omdat behoeften in de loop van de tijd zullen veranderen. Door goed inzicht te hebben in de balans tussen vraag en aanbod, zowel per sportpark als ook gemeente breed, kunnen goed doordachte keuzes gemaakt worden. De gemeente streeft naar efficiënt gebruik van de accommodaties dat voldoet aan de vraag van de inwoners. Dit betekent dat de gemeente geen nieuwe accommodaties aanlegt als er op andere plekken nog geschikte ruimte beschikbaar is. Het is belangrijk dat sporten en bewegen verder kan worden geoptimaliseerd. Dit moet passen bij de behoefte van de inwoners, nu en in de toekomst. Multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties kan van waarde zijn, juist omdat de behoeften van inwoners aan verandering onderhevig zijn. Denk daarbij ook aan de ontwikkeling van open sportclubs.

Ook voor het gebruik van de openbare ruimte geldt dat vraag en aanbod ideaal gezien zo veel als mogelijk in balans zijn. Dit vraagt betrokkenheid vanuit mensen die de lokale (wijk) situatie kennen, creativiteit, maar ook het betrekken van inwoners en collega's binnen het gemeentehuis.

Dilemma: Verenigingen focussen zich op organiseren van sport- en beweegaanbod versus meer onderhoudstaken voor verenigingen

De 'sportvereniging van de toekomst' is in staat om flexibel in te spelen op de behoefte van (potentiële) sporters. Dit vraagt meer en meer van vrijwilligers en mogelijk professionele krachten die betrokken zijn bij de verenigingen.

Denk bijvoorbeeld aan het inspelen op digitalisering, het aanbieden van sport op andere momenten dan alleen in de avonden en weekenden, samenwerking tussen clubs en een meer divers aanbod dan de sport waartoe de vereniging in eerste instantie is opgericht.

Ook vraagt de overheid steeds meer van verenigingen, bijvoorbeeld door een rol te nemen met betrekking tot de rookvrije generatie, verantwoord alcoholgebruik en in het beheren en onderhouden van de accommodatie, soms in de vorm van een privatisering van de velden of de accommodatie.

Het moet echter wel realistisch blijven, juist in een tijd waarin steeds minder mensen vrijwilligerswerk doen. Er wordt steeds meer van verenigingen gevraagd, maar er zijn minder vrijwilligers om daar invulling aan te geven. Het is daarin niet de ambitie van de gemeente om het takenpakket van de vereniging uit te breiden want een vereniging heeft de handen vol aan het 'zijn van vereniging'.

Keuzerichting: De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud en duurzaam in stand houden van de gemeentelijke sportaccommodaties. De sportverenigingen kunnen zich dan focussen op het zijn van een vitale vereniging en het aanbieden van hun sport.

Het is voor een vereniging van belang om de basis op orde te hebben. Dat wil zeggen: financieel alles onder controle, een goed (basis)aanbod van de sport, voldoende vrijwilligers en een accommodatie die van voldoende kwaliteit is. De gemeente kan de verenigingen hierbij helpen, door vraaggerichte verenigingsondersteuning in te richten. Uit de praktijk van andere gemeenten blijkt dat het gewenste effect niet bereikt wordt als de vereniging complexe aanvullende (privatiserings)taken moet uitvoeren, zoals het onderhouden of in eigendom laten nemen van een accommodatie. Dit levert op de korte termijn financiële voordelen op voor de gemeente, maar leidt op de lange(re) termijn tot hogere kosten. Echter kan privatisering ook op de korte termijn extra kosten met zich meebrengen. Als een accommodatie niet in goede staat verkeert, kan deze vanwege de kosten, niet zonder extra investeringen van de gemeenten worden overgenomen door een vereniging. De huidige regisserende rol van de gemeente bij het onderhoud van de buitensportaccommodaties wordt voortgezet.

Wanneer een sportvereniging een vitale sportvereniging is, zal deze beter in staat zijn om zich 'uit te bouwen' tot een club die meer extern gericht is en mogelijk de stap zet naar het zijn van een 'open club'. Hierbij kan de buurtsportcoach die de verenigingen ondersteunt een belangrijke rol spelen. Elke vereniging bevindt zich in een eigen fase. Waar het gaat over verenigingsondersteuning, is maatwerk dus erg belangrijk.

Dilemma: grootonderhoud: adhoc versus gestructureerd en planmatig

Voor de binnensportaccommodaties zijn de renovaties en vervangingen geborgd in een meerjaren onderhoudsprogramma. Dit geldt niet voor de buitensportaccommodaties.

Keuzerichting: Voor de gemeentelijke buitensportaccommodaties moet een meerjarenplan worden opgesteld om deze duurzaam in stand te houden.

Met betrekking tot de buitensportaccommodaties ontvangt de raad jaarlijks een voorstel over de renovaties en vervangingen. De schijn wordt hiermee gewekt dat het een keuze is terwijl dit gaat om de instandhouding van bijvoorbeeld velden. Om te borgen dat de buitensportaccommodaties duurzaam voortbestaan, wordt een meerjarenplan opgesteld. De gemeente biedt de verenigingen continuïteit voor het behoud van de sportvelden waar behoefte voor is.

Een ander relevant onderwerp is duurzaamheid, waar we een wettelijke verantwoordelijkheid hebben. Er zijn tal van relevante ontwikkelingen op het gebied van infill dat wordt gebruikt op kunstgras voetbalvelden, maar ook aardgasvrije accommodaties, LED-verlichting, zonnepanelen, waterbergingen en hittestress zijn actueel. Bepaalde investeringen brengen hogere investeringskosten met zich mee, maar verdienen zich met lagere exploitatiekosten terug, zoals zonnepanelen.

Randvoorwaarden

Om de ambities te realiseren zet de gemeente verschillende instrumenten in. Daarom moeten we een goed beeld hebben van wat nodig is. Bij de verdere uitwerking van het beleid werkt de gemeente de financiële kaders uit. Om tot een financieel onderbouwd sport- en beweegbeleid te komen, heeft het college richting nodig vanuit de raadscommissie over de visie en de

keuzerichtingen.

Meer informatie:

Team:	Beleid
Contactpersoon:	Tomas Rongen
Telefoon:	06-22286230
E-mail:	trongen@tiel.nl